

ce partea invizibilă a *aisbergului* cere complexitate nu doar între acțiunile care se desfășoară pe plan local, dar și pe cele din regine, continent sau global. Cu atât mai mult cu cât, acțiunile privind efectele epidemiilor din 2002, 2012 denotă o înțelegere pragmatică și segmentară, dar care explică efervescenta proliferării pandemia peste tot, dincolo de statutul societății prosperă în curs de dezvoltare sau nordul bogat și sudul sărac din punct de vedere geopolitic în 2020. Cu remarca că, înțelegerea necesității încetățenirii acțiunilor complexe în post pandemie nu se va solda cu reactualizarea celor divergente și redimitizarea proceselor centrifuge într-o lume în plină globalizare și lovită de pandemie.

Referințe bibliografice

1. Hadot P. Filosofia ca mod de viață. București: Editura Humanitas, 2019.
2. Florian M. Recesivitatea structurii lumii. București: Editura Pro. Vol.I, 2003. Vol. II, 2004.
3. Barabasi A-L Linked – noua stiinta a rețelilor. Timisoara: Editura Brumar. Traducere de Marius Cosmeanu. 2017.
4. Fukuyama F Second thoughts. The lastman in a bottle. The National Interest, Summer, 1999, p.1-20.
5. Pascaru A. Prospectări epistemice privind societatea bazată pe cunoaștere. În: Integrarea tradițiilor filosofiei în societatea bazată pe cunoaștere. Chișinău: Tipogr. Artpoligraf, 2019.
6. Merton R K. Social theory and social structure. New York: Free Press, 1949.

SUFERINȚA ÎN INTERPRETAREA MORALEI CREȘTINE

Leontin Popescu, dr., prof. univ.
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea Dunărea de Jos, Galați, România
prleonpopescu@yahoo.it

SUFFERING IN THE INTERPRETATION OF CHRISTIAN MORALITY

Suffering has been and will be talked about until the end of time. It is our historical condition, it encompasses us, it sometimes overwhelms us, it makes us anxious, frustrated and rebellious. We are born through suffering and we continue to experience it during our lives. Death itself is often looked upon as suffering. The fear of suffering and, generally, the philosophical reflection on the meaning of suffering have always given rise to one of the greatest questions of mundane human existence disseminated in each historical epoch: what for? why is suffering necessary? which are the reasons for its existence? What is the meaning of suffering

when confronted with the fundamental and central belief of mankind's religious consciousness, namely how does it relate to the existence of God? Isn't there an irreconcilable difference between existence in suffering and the existence of God believed to be both Good and Omnipotent? Moreover, suffering invalidates the very plan of creation, where "everything was very good" and there was no room envisioned for pain or evil. And in more serious terms, how can one reconcile the suffering of an innocent person and the kindness and omnipotence of God, who is called Father? These are the questions that man has faced along his existence on Earth and on which he has spent very much time, thought and material things, hoping to find an answer. Testimonies are to be found in the various successful or unsuccessful attempts at providing answers from within the history of religions, philosophy, literature and varied human expressive arts during the centuries.

Introducere

Aproape că nu există gânditor în istoria omenirii pe care să nu-l fi preocupat problema răului și a suferinței care însoțesc viața unui om de la naștere și până la moarte, întocmai ca umbra ce nu se desparte de trup. Toți au căutat să pătrundă această taină, să o înțeleagă în profunzime, să-i descopere sensurile, să găsească modalități de a o înlătura sau măcar de a o face mai puțin resimțită. Și în acest sens se poate spune că durerea, suferința și tema de moarte alcătuiesc baza antropologică cea mai profundă a concepției religioase despre viață prin faptul că aceste realități arată omului limitele sale, constituția sa finită, de creatură și în consecință îl determină să cerceteze dincolo de limitele sale [1]. Din acest punct de vedere suferința fiecărui om evaluat în mod individual poate fi luată ca paradigma pentru o istorie a umanității [2] și acesta pentru că suferința este indisolubil legată de existență [3].

Sensul suferinței în Morala Creștină

Din interpretarea literaturii patristice știm că suferința însoțește în mod inseparabil existența umana datorită consecințelor păcatului primordial produse în firea umana și apoi în întreaga natură creată. Omul poartă în sine acest germen care datorită libertății poate aduce atât suferința și moartea dar și sfințenia. Pentru aceasta trebuie să distingem între mai multe feluri de experiență umană când vorbim de suferință, și anume, există suferința fizică, a trupului care vine omului odată cu experiența bolii, a deznădejzii și a morții; există suferința morală, a sufletului, mai sfâșietoare decât cea fizică cauzată de nemulțumire, părăsire, trădare, dispreț și chiar de propriile greșeli; există o suferință psihologică care de multe ori acționează ca o consecință a durerii fizice și a durerii morale și care se manifestă prin tristețe – veșnica achedie de care vor-

besc Sf. Părinți – pesimism, descurajare, depresie. Una este așadar, suferința fizică, și alta este cea pe care o numim în sens generic, suferință morală în care intră tristețea și deprimarea a căror leac nu este altul decât raportarea omului la partea spirituală și regăsirea omului ca persoană de dialog cu transcendentul [4]. În alte cuvinte, când vorbim de suferință fizică ne gândim la trup și când vorbim de suferința morală ne gândim la suflet. Uneori astfel de experiențe ale suferinței se suprapun, una altele transformându-se într-un adevărat bici social, cum se poate vedea în cazul calamităților naturale, epidemiilor, catastrofelor, foamei și războiului. Nu ne trebuie, pentru a înțelege existența tuturor acestor forme de experiență umană în fața suferinței, decât să ne gândim la exterminarea evreilor în lagărele naziste, la bombele atomice de la Hiroshima și Nagasaki, la purificările etnice, la abuzul a milioane de copii nevinovați. Toate aceste forme de suferință, nu sunt decât aspecte particulare ale problemei generale a "răului" care consistă în persoanele private de un bine.

Cunoaștem că Dumnezeu nu este cauza relelor și a suferințelor noastre dar, cu siguranță, ele sunt îngăduite de Proniator. Intervine stăruitor întrebarea: pentru ce îngăduie Dumnezeu ca omul, cea mai frumoasă dintre creaturi să se zbată în necazuri, suferințe, durere și moarte?

Foarte greu ne vine să înțelegem de fiecare dată cauza reală a suferinței și aceasta pentru că boala și durerea lovesc persoana în trăirea ei cea mai intimă. Omul în suferință trebuie să trăiască experiența conflictului interior: cum trebuie să se înțeleagă pe el însuși. Pornind de aici, se impune necesitatea unei interpretări a sensului suferinței.

Bineînțeles că întrebarea care se pune este aceasta: ce sens are suferința? unde trebuie să căutăm acest sens? Ce este până la urma suferința? Și dacă ne gândim din punct de vedere al vieții de credință: de ce mai este suferința în lume, dacă Hristos este cel care prin restaurarea firii umane a abolit-o? Iată atâtea interogative care cer interpretarea sensului suferinței.

De la început trebuie să spunem că, suferința trupească nu aduce niciodată moartea sufletului [5], nici măcar suferințele morale, și nici vina pentru păcatele săvârșite nu pot aduce distrugerea sufletului. Aceasta numai Dumnezeu o poate face. Dar dacă sufletul suferă, împreună cu el este și trupul: uită de cele necesare pentru păstrarea echilibrului biologic al persoanei. Și vice-versa, dacă trupul suferă, și sufletul suferă. Încât, experiența suferinței se adresează totdeauna conștiinței care simte și pe cea sufletească și pe cea fizică la fel [6]. În acest caz nu este vorba doar de o interpretare teoretică. Din punctul de vedere al celui care este în suferință, se constată o experiență al cărei sens este cel de pierdere, un faliment pentru om [7], pentru valorile sale, ca o privare de tot ceea ce tre-

buie sa realizeze în viață, o sclavie, resemnare, dând oarecum ascultare afirmațiilor adeptilor filosofului antic Epicur care vedea boala și durerea ca o lipsă sau un gol al sufletului [8], ci dimpotrivă suferința poate fi văzută ca un eveniment ce este trăit ca o experiență de verificare, de încercare a libertății care deschide calea nădejzii în trăirea vieții. E adevărat, suferința pune omul în situație de criză, dar aceasta criză nu vorbește omului doar de dificultăți, temeri și sfârșit, ci îl interpelează pe om în ceea ce este el mai profund, adică e chemat să se verifice pe el însuși până unde e dispus și vrea să trăiască ca om chiar în situație de suferință, de boală și moarte [9].

Durerea fizică și/sau morală în mod special prelungită în timp, provoacă în om o anumită condiție a suferinței, care stabilește acel așa-zis *status* al omului în timpul suferinței. Acest *Status* de boală sau de bolnav la nivelul cel mai profund, în spațiul interior poate da următoarele trăiri [10;11]: a) – trăirea unei rupturi de obiectivitate, o fractură între ceea ce gândești și trupul care suferă dând o senzație de alteritate și de înstrăinare manifestată printr-o dizarmonie interioară; b) – în interacțiunea bolnavului cu ceilalți și cu celelalte lucruri se trăiește în stadiul de boală o criză de comunicare și o criză a raporturilor interpersonale. Interesat de propria persoană, întreg universul bolnavului se restrânge la propria cameră; c) – suferința mijlocește o puternică experiență a propriei limite a vieții, a calității și a duratei vieții, limită care face prezența la nivelul conștiinței a ideii de moarte; d) – trăirea unui sentiment de părăsire, de a fi abandonat ce mijlocește experiența tristeții, de gol existențial, de frică;

Sensul suferinței ca proba a libertății

Suferința pe care orice om o încearcă provoacă și pune la încercare în mod direct libertatea, și deci virtuțile în mod special nădejdea, răbdarea și credința. Sfinții Părinți țin să sublinieze că atât suferințele trupești cât și cele sufletești, aduc deopotrivă câștig omului atunci când omul le rabdă cu mulțumire. Iată ce îi recomandă Sf. Ioan Gură de Aur diaconiței Olimpiada: ” *Nu-ți pierde, dar nădejdea! Numai un singur lucru este înfricoșător, Olimpiado, numai de o singură tulburare trebuie să ne temem: de păcat!* [12] și continuă într-o următoare scrisoare către aceeași Olimpiada: ” *Cugetă, dar, la acestea neconțin și tu! Și cu cât viața e mai plină de dureri, cu atât vei avea mai mult de câștigat dacă o înduri cu mulțumire. Aduc nespuse cununi nu numai durerile trupești, pricinuite de lovituri, ci și durerile sufletului; și durerile sufletului mai mult decât cele ale trupului, când cei loviți le îndură cu mulțumire. După cum ai primi mari răsplăți dacă spre slava lui Dumnezeu ai suferi cu curaj biciuirea și sfâșierea trupului, tot așa așteaptă mari răsplăți și pentru suferințele sufletești ce le*

înduri acum. Nădăjduiește că ai să vezi negreșit iarăși, că ai să scapi de durerea aceea și ai să ai mare câștig, și atunci și acum, de pe urma acestei dureri” [13]. [...] Că suferirea bolii este cel mai înalt chip de răbdare” [14]. [...] Tu? Tu trebuie să te bucuri și să te veselești, că ai săvârșit cea mai mare dintre virtuți, capul virtuților. Știi, știi bine că nici o virtute nu este egală cu răbdarea, ea mai cu seamă este împărăteasa virtuților, temelia faptelor bune, limanul cel neînvăluit, pacea în războaie, liniștea în furtună, întărirea în mijlocul uneltirilor. Răbdarea te face mai tare ca diamantul. Răbdarea nu poate fi biruită nici cu arme, nici de oști, nici de mașini de război, nici de săgeți, nici de lănci, nici de oștirile demonilor, nici de falanșele înfricoșătoare ale puterilor potrivnice, nici chiar de diavolul, cu toată oștirea și iscusința lui. De ce dar te temi? Pentru ce te întristezi, când ești pregătită să-ți dai și viața, dacă împrejurările ar cere-o? Spui că dorești să vezi sfârșindu-se odată răutățile din jurul tău? Vei vedea și sfârșitul lor! Îl vei vedea curând, cu voia lui Dumnezeu! Îndrăznește, așadar să te bucuri de faptele tale bune! Nu-ți pierde nădejdea nicicând [15; 16].

Mai mult decât suferința în sine ceea ce macină liniștea omului în suferință sunt trei: experiența, încercarea și timpul, durata suferinței. De aceea, înțelegerea cea mai frecventă a suferinței este aceea că ea trebuie înțeleasă ca o experiență de încercare înscrisă în timpul vieții. Suferința este o încercare înainte de toate pentru că pare să creeze o viziune negativă, sterilă și zadarnică a aspirației umane de a dori fericirea și viața bună, dublând durerea fizică cu cea morală [17]. Este în firea omului ca acesta să caute binele, sau mai bine zis, să se simtă bine, să se împărtășească doar de ceea ce îi face plăcere. Suferința poate provoca în suflet grozave pustiiri. Dar nu ea este cauza acestora, ci modul în care noi privim realitatea și o percepem ca atare. Fericitul Augustin ne spune ca acceptarea sau împăcarea cu starea de suferință nu pentru toți oameni este la fel: „*Precum în același foc aurul strălucește și spuma se evaporă, precum sub același teasc drojdia nu se amestecă cu uleiul, precum în aceeași treierătoare paiul este strivit iar grâul curățat, tot astfel, aceeași soartă încearcă, purifică și sfințește pe cei buni, condamnă și distruge pe cei răi. Așa se face că în aceeași suferință cei răi blestemă pe Dumnezeu pe când cei buni îl binecuvântează. Vântul suflă peste gunoi și-i răspândește mirosul dar suflă și peste crin și-i răspândește parfumul” [18; 19].*

În suferință, conștiința este pusă să privească la un ”dincolo”, ca la o limită și în mod provocator pune sub semnul întrebării promisiunea de a trăi: cunoaște și descoperă solitudinea și individualismul existenței, sărăcia și goliciunea ontologică [20]. Durerea și suferința pot crea premisele deschiderii unei uși către o lume pe care noi nu o vedeam, sau nu era pusă interesului nostru imediat. Prin durere se naște o nouă existență

[21]. Problema care se pune nu este cum se poate reuși a elimina durerea, ci de a reuși a trăi în durere. Sensul suferinței nu se arată în faptul că cineva suferă, ci cum suferă și această înțelegere nu se va regăsi niciodată în apelul la imanență, ci totdeauna în apelul la transcendență [22]. În final este o încercare a credinței care este chemată a decide cu privire la întrebările existențiale, ultime. Văzută în acest sens, suferința devine un maestru neașteptat care propune libertății omului de a înfrunta provocarea experienței suferinței [23]. A suferi, ca și încercare, deschide posibilitatea a două căi care nu sunt echivalente: prima este aceea a negației, a refuzului oricărui sens pentru existența suferinței, și cea de a doua posibilitate care pune în centru invocarea de către om a nădejzii, a speranței ca un act necondiționat [24]. Nădejdea este răspunsul omului la experiența suferinței. Nădejdea nu trebuie confundată cu optimismul că poate suferința va primi un sfârșit, ci adevărata nădejde merge din acolo de orice condiție și așteptare determinată [25] eliminând astfel prin răbdare orice gând de deznădejde și asumând convertirea la o viață creștină [26]. Suferința, boala, necazurile pot deveni o adevărată cale de cunoaștere a lui Dumnezeu atunci când omul recunoaște dimensiunea spirituală a existenței sale. Durerea este o nouă revelație a lui Hristos în om [27]. Indiferent de cine le suportă: copiii, tineri, maturi și bătrâni, pentru toți suferințele și necazurile pot deveni motive de adâncă meditație și pocăință [28] și mai presus de toate un bun prilej de întărire a credinței. Prin suferință ne amintim de Dumnezeu, ne raportăm la El, și este mărită astfel marea harismă a rugăciunii [29] și a pocăinței. Tocmai apartenența la Dumnezeu prin credință, dă omului curajul de a înfrunta și de a răbda suferința văzând în suferință un mijloc de întărire nu în sensul stoicismului, ci în sensul că aceste sunt date omului ca îndreptare și pedagogie divină [30]. Sf. Ciprian al Cartaginei vorbind despre diferența dintre creștini și păgâni în a suporta suferințele, supune că pentru cei care cunosc puterea credinței, durerea și boala sunt mijloc de întărire [31]. Există, deci o pedagogie divină, în baza căreia încercările sunt necesare tuturor, spre exersare duhovnicească: *“Încercarea-spune Sf. Isaac Sirul -este de folos oricărui om(...).Cei ce se nevoiesc sunt încercați, ca să sporească în bogăția lor; cei leneși, ca să se păzească de cele ce-i vatămă; cei somnoroși, ca să se îndemne la trezire; cei ce se află departe, ca să se apropie de Dumnezeu; casnicii, ca să intre în casă cu îndrăzneală. Nici un fiu nedepins nu primește bogăția casei tatălui său înainte de a se putea folosi de ea. De aceea îi și încearcă mai întâi Dumnezeu și-i supune la greutăți, apoi le arată darul”* [32].

Sf. Vasile cel Mare, el însuși încercat de suferință, spune că Dumnezeu îngăduie suferința, necazurile și lipsurile ca o încercare din care omul

poate regăsi nădejdea, credința, răbdarea, capacitatea de tăcere, nepătimirea. Scopul lor este acela de a-i face și mai străluciți și vrednici de o și mai mare răsplată pe cei ce le poartă și le depășesc duhovnicește: *"Furtuna mării – spune Sf. Vasile – pune la încercare și verifică pe căpitanul corabiei, stadionul pe atlet, lupta pe general, nenorocirea pe omul tare la suflot, ispita pe creștin. Necazurile încearcă sufletele ca focul auru"* [33].

Suferința are această putere terapeutică de a-l depărta pe cel păcătos de ceea ce este trecător și lipsit de valoare în lume, îl dezleagă de pământ și-l face matur pentru a caută patria cerească [34]: *„Ești sărac. Nu te mâhni! Că întristarea prea mare ajunge pricina de păcat; mâhnirea cufundă mintea, încurcăturile amestecă iar nedumerirea naște nerecunoștință. Ai însă nădejde în Dumnezeu! Oare Dumnezeu nu vede strâmtorarea ta? În mâna Lui are hrana ta, dar amână datul ca să-ți pună la încercare tăria, ca să-ți cunoască gândul, de nu cumva este ca al celor răi și nemulțumitori. Că aceia, atâta vreme cât au în gură bucățele, laudă, lingușesc și nu încetează a se minuna; dacă sunt îndepărtați puțin de la masă lovesc cu insultele ca și cu niște pietre pe cei cărora cu puțin mai înainte li se închinau, din pricina plăcerii, ca lui Dumnezeu"* [35]. Într-o astfel de situație, boala e mai presus de certarea pedagogică și celui ce o suportă cu răbdare și mulțumește lui Dumnezeu i se socotește drept de asceză și nevoință sau chiar mai mult, culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii [36].

Concluzii

Rolul pedagogic al suferinței reiese și din faptul că ea ne arată, că păcatul lucrează în ființa noastră, că am ieșit din iubirea ocrotitoare a lui Dumnezeu riscând astfel mântuirea. Ca exemplificare, foarte simplu, observăm că ținând mâna deasupra focului firește ne vom arde, vom simți o usturime și prima reacție va fi aceea de a ne retrage imediat mâna de acolo. Aceasta înseamnă că acțiunea noastră anterioara de așezare a mâinii în flacăra a fost rea și durerea ce a urmat ne-a arătat aceasta. Iar dacă nu am fi simțit durerea, suferința provocată de foc, am fi riscat foarte să ni se ardă și mâna și trupul tot pierzându-ne astfel. Iată deci, cum suferința apare ca un prim vestitor că ne aflăm în pericolul distrugerii săvârșind anumite fapte.

Același sens au și suferințele ce se abat peste oameni, de a arăta că ființa lor se zbate într-un mediu neconform cu starea și locul ei firesc și de aceea se luptă prin durere spre a nu devia în devenirea ei ontologică. Numai în Hristos omul își poate reveni în firea lui cea adevărată, așa cum a fost concepută de Dumnezeu mai înainte de veci, când S-a gândit să facă pe om în chipul și asemănarea cea dumnezeiască iar descoperirea firii omului este devenirea într-o ființă [37].

În fine, suferința are puterea să transforme oamenii. Cei care, mai înainte treceau indiferenți pe lângă semenii lor îndurerați, după un necaz suferit, o boală mai grea, și-au schimbat comportamentul. Au devenit niște buni samarineni și s-au aplecat cu milă asupra semenilor; sunt capabili nu numai de compătimire ci și de jertfire pentru binele aproapelui. Suferința da adevărata valoare a vieții. Ea ne învață lecția iubirii. Mai mult decât toate teoriile și ambițiile didactice, suferințele pătimate fac omului o educație reală și sănătoasă. Învățăturile scoase din suferințe sunt mai tari și mai adevărate decât toate principiile pedagogice. Acestea din urmă sunt de altfel tot așa de des și de substanțial corectate de experiența vieții [38].

Dumnezeu, din dragoste nețărnută pentru noi nu vrea să lase iubirea noastră să se risipească în păcat și de aceea încearcă în toate felurile de a o întoarce pe făgașul ei real. Hristos pentru cei ce se depărtaseră de El a venit, pentru ei a suferit, a murit și a înviat, dar dacă ei nu înțeleg aceasta Dumnezeu îi ține în suferința pe care singuri și-o cauzează cu speranța Tatălui din Evanghelie că doar se vor întoarce cândva acasă.

Referințe bibliografice

1. Terrin Aldo Natale. Il dolore e la morte nelle religioni. În: Sensul vieții, al suferinței și al morții. Alba-Iulia, 2008, p. 57.
2. Balca Nicolae. Sensul suferinței în creștinism. În: Studii Teologice, 1957, Nr.3-4, p. 155.
3. Stan Alexandru & Rus Remus. Istoria Religiiilor. București, 1991, p. 247.
4. Vlachos Hierotheos. Psihoterapie ortodoxă – continuare și dezbateri. București: Sofia, 2007, p. 148.
5. Larchet Jean-Claude. Dumnezeu nu vrea suferința omului. București: Edit. Sophia, 2008, p.104.
6. Chiodi Maurizio. Etica de la Vita. Milano: Edizioni Glossa, 2006, p. 360.
7. Dionigi Tettamanzi. Nuova Bioetica Cristiana. Torino: Piemme, 2001, p. 350.
8. Ricoeur Paul. Filosofia della volontà. I. Il volontario e l'involontario. Genova: Marietti, 1990, p. 107-112.
9. Dionigi Tettamanzi. Nuova Bioetica Cristiana. Torino: Piemme, 2001, p. 353.
10. Teșu C. Ioan. Necazurile, durerile și suferințele – forme ale iubirii milostive a lui Dumnezeu. În: Teologie și Viață, 2012, Nr. 9-12, p. 6.
11. Chirilă Pavel & com. Principii de bioetică. O abordare ortodoxă. București: Edit. Christiana, 2008, p. 143.
12. Sf. Ioan Gură de Aur. Epistolae ad Olympiadem. În: J.P. Migne, 1859, Patrologia Graeca, vol. 52, col. 549: "*Entenim una dumtaxat res gravis ac pertimescenda est, o Olympias, una tentatio, nempe peccatum*".
13. Sf. Ioan Gură de Aur. Epistolae ad Olympiadem. În: J.P. Migne, 1859, Patrologia Graeca, vol. 52, col. 571-572: "*Haec igitur ipsa tecum perpetuo meditare, et quo ea res cruciatum tibi maiorem affert, eo etiam eam, si grato animo feras,*

maiolem fructum allaturam esse existima. Non enim corporeae dumtaxat plagae illatae, sed etiam animi dolor omni sermone sublimiores coronas affert, et quidem animi dolor magis quam corporis, cum qui feriuntur, cum gratiarum actione ferunt. Quemadmodum igitur si corpore lacerata verberibusque concisa, forti ac generoso animo id ferres, Deique gloriam hoc nomine praedicares, ingentem hinc mercedem consequeris: eodem modo, cum haec animus tuus patiatur, magna hinc praemia exspecta. Expectes vetim etiam fore omnio, ut rursus nos videas, atque hoc dolore libereris, amplumque et uberem huius doloris quaestrum, et post hac et nunc, percipias.”

14. Sf. Ioan Gură de Aur. Epistolae ad Olympiadem. În: J.P. Migne, 1859, Patrologia Graeca, vol. 52, col. 592 : *”Hoc omnibus rebus adversis gravis esse, ac summus patientiae genus”*.
15. Sf. Ioan Gură de Aur. Epistolae ad Olympiadem. În: J.P. Migne, 1859, Patrologia Graeca, vol. 52, col. 606-607: *”Te vero exsultare ac laetitia diffundi convenit, quia quod virtutum caput est praestitisti. Nosti etiam, nostri profecto nihil esse quod patientiam adaequare possit, verum ipsam potissimum virtutum reginam esse, rerum praeclare gestarum fundamentum, portum tranquillum, in bello pacem, in tempestate tranquillitatem, in insidiis securitatem: quae sectatorem suum adamante firmiorem reddit, hanque naturam habet, ut eam nec arma mota, nec instructi exercitus, nec adhibita tormenta, nec arcus, nec lanceae emissae, nec ipsum daemonum agmen, nec terrificae adversariorum potestatum phalanges, nec denique diabolus ipse cum omnibus suis copiis machinisque in aciem prodiens, detrimento ullo afficere possit. Quid igitur extimescis? Quid excruciaris, cum ipsam quoque vitam, si tempus postularit, aspernari dinturna meditatione didiceris? At urgentium malorum finem cupis. Erit quoque istud, quidem brevi, Deo concedente. Gaude igitur et oblectare, atque cogitandis tuis recte factis animum exhilara: nec umquam despera”*.
16. Sf. Maxim Mărturisitorul. Epistolae, În: J.P. Migne, 1865, Patrologia Graeca, vol. 91, Epistola XVI, col. 579: *”Deci să nu slăbim în necazuri, cinstitute părinte, știind că necazul lucrează răbdare, iar răbdarea, încercare, iar încercarea, nădejde, iar nădejdea nu rușinează, având asigurată bunătatea pentru care pătimim”*. (*”Ne ergo deficiamus in tribulationis, venerande Pater, quos non lateat tribulationem patientiam operari; patientiam autem, probationem; probationem vero spem; spem autem, non confundere: quae firmam habeat, eorum nomine quae perpetuatur, aeternorum bonorum beatam possessionem ac dulcedinem”*).
17. Larchet, Jean-Claude. Teologia bolii. Sibiu: Edit. Oastea Domnului, 1997, p. 58.
18. Ferictul Augustin. De civitate Dei. În: J.P. Migne, 1845, Patrologia Latina, vol 41, col. 21: *”Nam sicut sub uno igne aurum rutilat, palea fumat; et sub eadem tribula stipulae comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca conlunditur, quia eadem preli pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat; malos damnat, vasiat, exterminat”*.
19. Turcu Ioan. Suferința în concepția laică și cea creștină. București, 1931, p. 147.
20. Larchet Jean-Claude. Dumnezeu nu vrea suferința omului. București: Edit. Sophia, 2008, p. 129.
21. Vlachos Hierotheos. Psihoterapie ortodoxă – contiuare și dezbatere. București: Sofia, 2007, p. 145.

22. Frankl Viktor. La soferenza di una vita senza un senso. Psihoterapia per l'uomo d'oggi. Torino: Elle Di Ci Editrice, 1992, p. 92.
23. Chiodi Maurizio. Etica de la Vita. Milano: Edizioni Glossa, 2006, p. 363.
24. Marcel Gabriel. Homo viator. Roma: Borla, 1980, p. 57.
25. Marcel Gabriel. Homo viator. Roma: Borla, 1980, p. 57.
26. Teșu C. Ioan. Necazurile și încercările, căi spre mântuire. Accente hrisostomice. În: Analele Universității Al. I. Cuza din Iași, vol. 12, Teologie Ortodoxă, p. 98.
27. Vlachos Hierotheos. Psihoterapie ortodoxă – contiuare și dezbateri. București: Sofia, 2007, p. 145.
28. Teșu C. Ioan. Necazurile și încercările, căi spre mântuire. Accente hrisostomice. În: Analele Universității Al. I. Cuza din Iași, vol. 12, Teologie Ortodoxă, p. 102.
29. Vlachos Hierotheos. Psihoterapie ortodoxă – contiuare și dezbateri. București: Sofia, 2007, p. 146.
30. Sf. Ioan Gură de Aur. Epistolae ad Olympiadem. În: J.P. Migne, 1859, Patrologia Graeca, vol. 52, col. 553: "*Si igitur nunc cum molestiis laetos quoque successus subducere volueris, si non multa signa et miracula, at multas tamen res miraculis non dissimiles conspicies, quae quidem ingentis Dei providentiae atque auxilii perspicua argumenta sint*". ("Dacă vrei, deci, să socotești faptele bune cu cele rele care se petrec în timpul de față, vei vedea, dacă nu semne și minuni, multe fapte asemănătoare minunilor, semne nespuse ale mării purtări de grijă a lui Dumnezeu și a ajutorului Lui".)
31. Sf. Ciprian al Cartaginei. De Mortalitate. În: J.P. Migne, 1844, Patrologia Latina, vol. 4, cap. 13, col. 591B: "*Hoc denique inter nos et caeteros interest, qui Deum nasciunt, quod illi in adversis queruntur et murmurant, nos adversa non avocant a virtutis et fidei veritate, sed corroborant in dolore*"; ("Ceea ce ne deosebește de cei ce nu-l cunosc pe Dumnezeu este faptul că aceștia din urmă se plâng și cântesc la necaz, în timp ce pentru noi nenorocirea, departe de a ne abate de la adevărul curaj și de la adevărata credință, ne întărește prin durere".)
32. Sf. Isaac Sirul. Cuvinte despre nevoie. În: Filocalia Română, București: Editura Institutului Biblic, 1981, vol. 10, p. 251-252.
33. Sf. Vasile cel Mare. Homilia dicta Tempore Famis et siccitatis. În: J.P. Migne, 1857, Patrologia Graeca, vol. 31, col. 318C: "*Nam nauclerum tempestas, athleam stadium, imperatorem acies, magnanimum virum calamitatis, Christianum tentatio probat et examinat. Atque ut ignis aurum, ita res adversae animam probat*".
34. Balca Nicolae. Sensul suferinței în creștinism. În: Studii Teologice, 1957, Nr.3-4, p. 170-171.
35. Sf. Vasile cel Mare. Homilia dicta Tempore Famis et siccitatis. În: J.P. Migne, 1857, Patrologia Graeca, vol. 31, col. 318CD: "*Puper es? Cave animum abjicias. Nam nimia tristitia causa fit peccati, quod demergat mentem maeror, inducatque vertiginem desperatio, et vitium ingrati animi pariat consilii inopia. Sed spem habeto in Deum. Nunquid enim: non videm angustiam? Habet cibum in manibus: sed difert largitionem, ut probet tuam constantiam, ut animum agnoscat, sitne intemperantibus et ingratis consimilis. Ille enim, dum in ore sunt cibi, benedient, adulantur, supra modum admirantur: paululum vero dilata*

mensa, blasphemii velunt lapidus inpetunt eos quos aliquanto ante aequae ac Deum propter voluptatem colebant.

36. Teșu C. Ioan. Bolile -"Divina filozofie". Suferința – Pedagogie divină. În: Teologie și Viață, 2012, nr. 1-4, p. 20.
37. Celălalt Noica. Mărturii ale Monahului Rafail Noica însoțită de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Simeon. București: Editura Anastasia, 1994, p. 46.
38. Coman G. Ioan. Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică. Timișoara: Editura Mitropoliei Banatului, 1988, p. 282.

TENDINȚE CONTRADICTORII ALE GLOBALIZĂRII ÎN CONTEXTUL ACTUAL AL EVOLUȚIEI PLANETARE

Anatolie Eșanu, dr. în filos., conf. univ.

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
Chișinău, R. Moldova

anatolie.esanu@usmf.md

CONTRADICTIVE TRENDS OF GLOBALIZATION IN THE CURRENT CONTEXT OF PLANETARY EVOLUTION

In this paper the author records some trends of evolution of the society from the perspective of the contemporary process of globalization. It highlights some crisis phenomena of current globalization, such as the increase of social-economic inequality at regional, interstate, and interpersonal level, as well as the crisis of migration and its consequences, the relationship between global and local in cultural context, and the phenomenon of nationalism and xenophobia.

Conceptul de „globalizare” a ocupat prim planul agendei științifice începând cu anii 90 al secolului XX. Fenomenul a marcat formarea unui sistem mondial fundamental nou, caracterizat prin fortificarea proceselor planetare în direcția integrării economice, politice și culturale. Subiectul globalizării îl reprezintă țările dezvoltate, în primul rând Statele Unite, iar majoritatea statelor lumii devin obiectul acestui fenomen. Prin urmare, în mod firesc, după cum a menționat J. Stiglitz, globalizarea se transformă în americanizare [1].

Globalizarea reprezintă un proces de lungă durată de transformare a economiilor naționale și a relațiilor politice între țări într-o geoeconomie și geopolitică unitară. Această abordare este strâns conexasă de conceptul de hegemonie mondială, ea fiind concepută ca o suprastructură geopolitică ce traversează baza economică globală pe care o controlează. Orice transformare a hegemoniei din motive interne sau provocări externe implică schimbări în spațiul geo-economic și geopolitic.